

Tisztelt Nagykövet Urak, Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaink!

Nagyon örülök, hogy elfogadták a meghívásunkat, és jelenlétükkel megtisztelik az „Átláccó fesztiválnak” nevezett szokásos év végi rendezvényünket. Amint azt Önök közül sokan tudják, az idén 11 éves Transparency International Magyarország minden évben, december 9-én, a Korrupció elleni Világnapra időzíti ezt az eseményt. (Idén technikai okokból egy nappal előre hoztuk a rendezvényt.)

Ma délután és koraeste „Jogállamiság és európai uniós források” címmel tartunk konferenciát, ezután „Szupermarket vagy sorsközösség?” című plakátpályázatunk eredményhirdetése következik – nem kevesebb, mint 85 pályamunka érkezett! –, majd az esti fogadás zárja az eseménysorozatot.

A TI nevében szeretnék köszönetet mondani a rendezvény támogatóinak, az Európai Bizottságnak, a Holland Nagykövetségnek és a Nyílt Társadalom Intézetnek.

Szupermarket vagy sorsközösség? A kérdésfeltevés egy parafrázis; Emmanuel Macron, Franciaország idén tavasszal hivatalba lépett elnökétől származó – stílusosan szólva – *bon mot*. Macron ugyanis egyik beszédében úgy fogalmazott, hogy „Európa sorsközösség – és nem szupermarket”.

Nos tehát szupermarket vagy sorsközösség? Vannak, akik így, vannak, akik úgy gondolják.

Vannak, akik szerint a témérdek európai uniós forrás, amit az új tagállamok kapnak – 2014 és 2020 között 450 milliárd eurós felzárkóztatási támogatásról beszélünk –, jogosan járó ingyen pénz, cserébe az EU nem várhat el semmit. Ők a – nevezük így, Macron után szabadon – szupermarket-konceptió hívei. Eszerint a kedvezményezett tagállamok csak megérdemelt jussukat kapják, ezért nem szükséges teljesíteniük semmit.

És vannak, akik szerint az EU messze nemcsak gazdasági klub, hanem értékközösség is. Szerintük minden tagállamnak tiszteletben kell tartania az uniós normákat – ez amúgy az Európai Unióról szóló Szerződés 2. cikkében található –, a jogállamiságot, a demokratikus alapelveket, és szavatolniuk kell a versenyelvű piacgazdaságot.

Megjegyzem, hogy tudományos kutatások szerint e tényezők szorosan összefüggnek. A nyugati kultúrkörben nem találunk példát arra, hogy e normák és szabályok egymástól elválasztva érvényesüljenek.

Egy ismerősöm a minap némi malíciával azt mondta nekem, miután megnézte a mai konferencia és plakátpályázat címét, hogy jó és fontos ez, de nem érti, mi köze van a korrupcióhoz. Elmagyaráztam neki.

A jogállamiság és a korrupciós kitettség kéz a kézben jár. Hogyan is várható el a korrupció elleni hatékony fellépés – mondjuk Magyarországon –, ha a jogállami normák nem érvényesülnek, ha az állami intézmények részrehajlóan működnek!? Ha az igazságszolgáltatás, vagy legalábbis annak egyik ága, az ügyészség pártosan működik. Ha vannak egyenlők és még egyenlőbbek, akkor a korrupció visszaszorítása jó esetben is csak írott malaszt marad. Ha a vádhatóság jóformán kizárólag a korábbi kormányok viselt dolgaival foglalkozik, és csak nagyon ritkán kerülnek a látótérbe a mai hatalmi elitet érintő gyanús esetek, akkor sérül a demokrácia és a szabályozott piaci verseny alapja – az egyenlő elbánás elve.

Magyarország az elmúlt időszakban sajnos visszafejlődött a demokratikus normák és a jogállamiság érvényesülése terén, és ez szoros összefüggésben áll azzal, hogy a korrupció rendszerszintűvé vált. A demokráciának nemcsak a szabad és tisztességes választás a feltétele – Magyarországon az előbbit nem fenyegeti veszély, az utóbbit annál inkább –, hanem a hatalmi ágak szétválasztása, a fékek és ellensúlyok tiszteletben tartása, a sokszínű sajtó, a közszolgálati média pártatlansága, vagy legalábbis arra való törekvése, és végül, de nem utolsó sorban a szabad – értsd: a közhatalom által nem stigmatizált – civil társadalom.

Sajnos az évtized elejétől kiépült magyarországi rendszer ezeknek a kívánalmaknak már alig felel meg. Bár a választás szabadságához aligha férhet kétség, a demokráciának egyre kevesebb összetevője érvényesül. A kormány hatalmát fékezni hivatott állami intézmények közül már csak a bíróságok töltik be a rendeltetésüket. Minden más tekintetben Magyarország kormánya vésszesen eltávolodott a nyugati liberális demokráciáktól, és a keleties autokráciák felé mozdult el.

A legnagyobb korrupciós kockázat az intézményrendszer eltorzult működése – vagyis az, hogy nem működnek a végrehajtó hatalmat ellenőrző mechanizmusok. A kormány az Európai Unióban pártatlan központosítást hajtott végre. A bíróságokat – azok döntéseit – leszámítva az állami intézmények részben vagy teljesen a kormány meghosszabbított karjaiként működnek. Csak egy példát hadd említsek: a letelepedési államkötvények rendszere minden bizonnyal több tízmilliárd forinttal károsította meg az adófizetőket – a nyomozó szervek, az ügyészség és a számvetőségek mégsem lát okot kritikára, beavatkozásra.

Az európai uniós normák tekintetében történt visszacsúszást nemcsak a Transparency International, hanem számos más nemzetközi szervezet és a témával foglalkozó kutatók, tudósok sokasága is érzékeli. Néhányan közülük a mai konferenciánkat is megtisztelték. Sajnáljuk ugyanakkor, hogy a kormány és a kormányhoz közelálló intézetek több képviselőjét is hiába hívtuk.

Nagy kérdés persze, hogy ez EU miként tudja e normasértéseket megakadályozni. Egyáltalán feladata-e ez? És rendelkezik-e megfelelő jogi megoldással és persze politikai akarattal, hogy megállítson néhány tagállamot – mert nemcsak Magyarországról van szó – a jogállamiság lejtőjén?

Ez lesz a konferencia fő témája – a téma számos kiváló szakértője vitatja majd meg ezeket az összetett kérdéseket –, no és az, hogy mindebben az uniós pénzeknek milyen szerepük van. Magyarország egy főre jutóan a második legnagyobb támogatást kapja az uniós költségvetésből, a jelenlegi ciklusban mintegy 25 milliárd eurót, éves szinten a magyar GDP átlagosan 3-4 százalékát (2016-ban azonban ez 6 százalék volt). Ez óriási összeg a nemzeti jövedelemhez képest; arányaiban

Transparency International Magyarország Alapítvány

- Levelezési cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 30. Tel.: 06-1-269-9534 Fax: 06-1-269-9535
 - Adószám: 18192744-2-41
 - E-mail: info@transparency.hu
www.transparency.hu

több, mint a Marshall-segély a II. világháború után. Több, mint kétséges, hogy ezek a pénzek a közjó érdekében hasznosulnak-e, amennyiben a jogállami normákat nem tartják tiszteletben.

A TI véleménye szerint az uniós pénzek elosztása sokszor részrehajló módon történik, az esetek többségében a projekteket túlárazzák, és a támogatást nemegyszer indokolatlan célokra pazarolják. Több százmilliárdnyi uniós közpénz kerül illetéktelen zsebekbe.

Jogállamiság, korrupció és az uniós pénzek elosztása így függnek össze egymással. Ezért korrupciós szempontból és a hatékony uniós pénzelosztás érdekében egyaránt az lenne a legfontosabb, hogy helyreálljon Magyarországon a hatalommegosztás.

Egy friss, pár napja közzétett Eurobarometer felmérés szerint a magyarok 27 százaléka szerint az EU-nak az egyik legfontosabb feladata a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartása. Ez ugyan valamivel elmarad a 31 százalékos uniós átlagtól, de nem jelentősen. Sokan vannak, sokan vagyunk, akiknek az európai értékek fontosak. És még többen vagyunk, akik az EU-ban képzelik el Magyarország jövőjét. Felmérések szerint a kormány unióellenes retorikája dacára a magyarok háromnegyede támogatja az ország EU-tagságát, és háromszor annyian vannak, akik a nyugati orientációt részesítik előnyben a keletivel szemben.

Ez olyan alap, amelyre lehet építeni. Mégpedig olyan Magyarországot, ahol a jogállami normák érvényesülnek, és a korrupció nem köti gúzsba a gazdaságot és a társadalmat. Olyan Magyarországot, amely nemcsak kér, követel és elfogad az EU-tól – és néha dacol vele –, hanem fontosnak tartja az európai értékeket. Elvégre az ország bő tizenhárom éve, a csatlakozáskor közösséget – sorsközösséget – vállalt Európa más nemzeteivel.

Ezúton is megerősítem, hogy a Transparency International, miként eddig, úgy ezután is, kész együttműködni mindenkivel a korrupció visszaszorítása, a jogállami normák érvényesítése és az uniós normákat magáénak valló, a jelenleginél békésebb, európai Magyarország megteremtése érdekében.

A további programokhoz hasznos időtöltést, jó szórakozást kívánok! Köszönöm megtisztelő figyelmüket!